

GAZETE TASARIMLARINDA HİYERARŞİ VE DÜZENİN SAĞLANMASI

Gökçin ÇUBUKÇU*

İsmail DOĞAN**

Özet

Bu makale; bir gazete hangi şekillerde hazırlanabilir, nelere dikkat edilmeli ve nasıl olmalı sorularına cevap bulmayı amaçlamıştır. Yöntem olarak; gazete tasarımlarının bilinçli bir şekilde yapılmasını sağlamak adına ve veri oluşturmak için çok geniş bir alana sahip olan literatür taraması yapılmış, dokümanlar analiz edilmiş, gerek yabancı dilde yazılan kaynakların Türkçe çevirileri, gerekse belli başlı yabancı kaynakların kendileri de özellikle dikkate alınarak birincil araştırma olmasına dikkat edilmiş, nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın süresi boyunca; The Guardian, Radikal, New York Post, Daily Express, Hürriyet, Posta gibi azımsanmayacak derecede çalışan ve okuyucusu olan gazeteler üzerinde durulmuştur. Böylece en çok kullanılan basılı okuma araçlarından birisi olan gazeteyi oluşturan temel öğeler, sayfa düzeni ve ölçüler üzerinden konu ilerletilmiştir. Bulgular; elde edilen ölçüler ve örnek materyaller üzerinden verilen bilgiler harmanlanarak konunun daha iyi anlaşılmasının sağlanması adına yorumlanmıştır.

Sonuç olarak; gazete sayfalarının içerisinde birçok haber ve görsel yer almaktadır. Gazetelerin ne kadar basit bir yapıya sahip olduğu düşünülse de gazete sayfalarını oluşturan ve tasarımında dikkat edilmesi gereken sayfa düzeni ve çeşitleri, manşet ve sürmanşet uygulamaları, mizanpajı oluşturan sütun ve santim ölçüleri gibi çok önemli temel hususlar bulunmaktadır. Bu hususlara dikkat edilmemesi ise gazete tasarımlarında okunurluk ve hiyerarşi probleminin oluşmasına neden olacaktır. Bu problemi geçersiz kılmak için hangi sayfa düzeninin kullanılacağı, manşet ya da sürmanşetli bir uygulama mı olacağı, hiyerarşinin belirlenmesi, sütun ve santim ölçüleri gibi bütün tasarım elemanlarının belirlenerek en etkin biçimde kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla bu süreç içinde tasarımcılara büyük bir görev düşmektedir.

Gazete Tasarımı üzerine yapılan bu araştırmanın birinci bölümünde girişe, ikinci bölümde gazetenin kısa tarihsel gelişimine, üçüncü bölümünde gazeteyi oluşturan temel öğelere, dördüncü bölümde gazete mizanpajını oluşturan ölçülere, beşinci bölümde internet gazeteciliğine ve son olarak altıncı bölümde sonuç kısmına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gazete, Sayfa Düzeni, Grafik Tasarım, Mesaj, Mizanpaj

HIERARCHY AND REGULATION OF NEWSPAPER DESIGNS

Abstract

This article; how a newspaper can be prepared, what should be considered and how it should be aimed to find answers to the questions. As a method; In order to ensure that the newspaper designs are made consciously and to generate data, a literature survey has been conducted which has a wide area, the documents have been analyzed, the Turkish translations of the sources written in the foreign language and the primary foreign sources have been taken into consideration as the

* Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, gokcincubukcu@gmail.com

** Öğr. Gör., Okan Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Grafik Tasarım Programı, ismaildogan4@gmail.com

primary research. quantitative and qualitative research methods were used together. Throughout the universe and duration of the research; The Guardian, Radikal, New York Post, Daily Express, Hürriyet, Posta. Thus, one of the most widely used printed reading tools, the basic elements of the newspaper, page layout and measures have been advanced through the subject. Results; The information obtained on the measurements and sample materials were blended and interpreted to provide a better understanding of the subject.

As a result; There are many news and images in the newspaper pages. Although it is thought that newspapers have a simple structure, there are very important basic issues such as page layout and varieties that make up the newspaper pages and their design, cuff and slide applications, and column and inch dimensions that make up the layout. Failure to pay attention to these issues will cause a problem of readability and hierarchy in newspaper designs. In order to override this problem, it is necessary to determine which page layout will be used, whether it is a cuff or continuous application, to determine the hierarchy, and to design and use all design elements such as column and inch dimensions in the most effective way. Therefore, designers have a big duty in this process.

In the first part of this research on newspaper design, in the second part the brief historical development of the newspaper, in the third part the basic elements of the newspaper, in the fourth part the dimensions of the newspaper layout, in the fifth part the internet journalism, and finally in the sixth part the final part is given.

Keywords: Newspaper, Page Layout, Graphic Design, Message, Layout

Giriş

Gazete tasarımının, ülkenin gelişmeleri göz önünde bulundurularak belli bir düzen içinde hazırlanması gerekmektedir. Okuyucunun bu haberlerin önem derecesine göre takip etmesi sadece gazetenin tasarımına bağlıdır. Daha en baştan yer alacak haberlerin sınıflandırılması, kullanılan fontların punto büyüklüğü, görsellerin boyutu ve konumlandırılması, haber içeriğinin ne kadarlık bir alanda ve kaç sütunda konumlandırılacağı düşünülerek tasarımın yapılması gerekmektedir. Gazete için haber hazırlamanın kuralları olduğu gibi aynı gazetenin tasarımının yapılması için de kuralların olduğu unutulmamalıdır.

Eskiden haber sayfaları taş, kil vb. maddelerin üzerine kazınırken daha sonraları papirüs ve parşömenlerin üzerine yazılmaya başlanmıştır. Daha sonra matbaanın gelişmesiyle metal harfler elle yan yana dizilerek belirli bir düzen içinde çok daha fazla sayıda sayfa okuyucuya ulaşmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle baskı makineleri de gelişmiş, aynı zamanda tasarım boyutu da bu sürece dahil edilmiştir. Günümüzde ise artık baskı teknolojilerinden söz etmek neredeyse imkansız bir hale gelmiş ve internetin gücü kendisini her yerde olduğu gibi gazeteler üzerinde de göstermiştir. Artık neredeyse bütün gazeteler dijital ortamlarda hizmet vermekte ve içeriklerini okuyucularıyla etkileşimli olacak şekilde paylaşmaktadır.

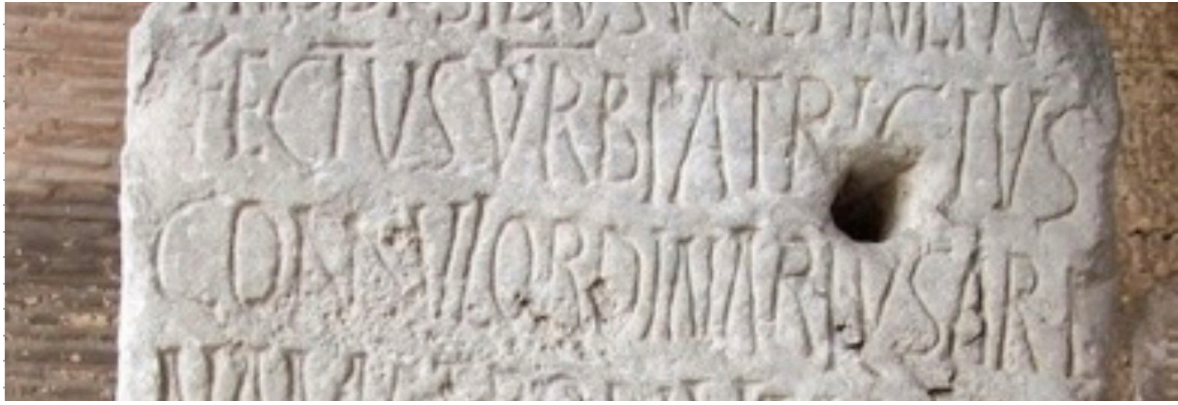
Gazetenin Kısa Tarihsel Gelişimi

Mağara resimleri olarak adlandırılan “hiyeroglif” yazı türüyle birlikte daha sonraları yazının gelişmesiyle parşömen ve papirüs üzerine yazılı metinler yazılmıştır.

“Tarihsel kayıtlara göre ilk haber gazetesi MÖ 59 yılında 2000 kopya olarak Julius Caesar’ın emriyle Roma Senatosu’na çıkarılan imparatorluğun değişik köşelerine dağıtılan bilinen gazetelerin atası olarak kabul edilen ‘Acta Diurna’ (Günlük Olaylar) isimli bültenlerdir. Metal ya da taşlara oyularak halka açık yerlerde

teşhir edilmektedir. Siyasi gelişmeleri, fethedilen toprakları, toplumsal olayları ve gladyatör dövüşlerinin sonuçlarını içeriğine taşıyan Acta Duirna'yı; okuma bilen roma vatandaşları yüksek sesle okuyarak okuma bilmeyenlere duyururdu. Acta Duirna, Acta Populi, ya da Acta Publica adıyla bilinen bu ilk gazete MÖ 59'dan sonra bir tür günlük gazete haline geldi ve bir ölçüde bu günkü modern gazetelerin o devirdeki işlevlerini gördü.” (AnaBritannica, Cilt1, Sayfa 60 ‘Acta’).

Buradan da anlaşıldığı gibi MÖ 59'dan sonra başlayan günlük gazete anlayışı için sadece bilgi verme amacı taşıdığı söylenebilir. Fakat şimdiki gazetelerin atası olduğu için burada yer vermek oldukça önemlidir.

Fotoğraf 1: Acta Duirna

15. Yüzyılda matbaanın keşfedilmesi ile birlikte maliyetlerde bir düşüş yaşanmış ve bununla birlikte gazeteler ile dergilerin gelişimi de hızlanmış, 16. yüzyılda Avrupa'da savaşların birinci elden aktarıldığı birkaç sayfalık savaş haberleri yayımlanmıştır. 17. yüzyılın başlarında ise süreli yayınlanan gazeteler Almanya'da bazı kentlerde ve Belçika'nın Anvers şehrinde basılmaya başlanmıştır. Bu yüzyılda gazete okuma alışkanlığı da yaygınlaşmıştır. Londra'da yayımlanan The Times gazetesi; 18 yüzyıl başlarında (1814), yeni matbaa makineleri edinmiş ve böylece dakikada 1.100 civarı baskı yapabilen kapasiteye sahip olmuştur.

İnsanoğlu ilk çağlardan bu yana, çevrelerine bir şeyler anlatmak için çaba göstermişlerdir. Fakat gelişim aşaması, dil kullanımındaki sıkıntılar, anlamlandırma kargaşaları ve teknolojik yetersizlikler bu çabayı çoğu zaman boşa çıkarmıştır. Fakat insanlık hiçbir zaman pes etmemiş zaman içinde gelişerek karşılaştığı bütün zorlukları aşmak için icatlarda bulunmuşlardır. Böylece anlatılmak istenen her ne ise farklı yollar ve araçlarla karşı tarafa iletilmiştir.

İlk gazetelere yönelik bilgiler farklıdır. “Gazete” kelimesi 1536 tarihinde basılan bir madeni paranın adı olduğu düşünülmektedir. Bu sikke Venedik'te basılmıştır. Basılıp satılan gazete, bu sikkenin değerinde olduğu için gazete adı verildi. Kelimenin aslı ‘Gazetate’dir. Fakat bugünkü manada gazete adı, kâğıt ve matbaanın icadı ile başlamıştır” (Tarihin, Dünyada Çıkan İlk Gazete, [Blog Yazısı], Erişim adresi <http://tarihin.com/basin-ve-gazetecilik-tarihi/dunyada-ilk-cikan-gazete.html>). “Birçok kaynakta, Antwerp'te 1605'te ticari bülteninden doğduğu düşünülen bir haftalık gazete olan Nieuwe Tijdingen ile Bremen yakınlarındaki Augusburg'da 1609'da yayımlanan Avis Relation Oder Zeitung'un adları geçmektedir” (Mediahistory, 2008; Tokgöz, 2006).

Tarih sırasıyla çıkarılan gazeteler ise; 1605 yılında Niuwe Tijdingen, 1609 Avis Relation Oder Zeitung, 1665 Oxford Gazette, Public Occurrences, 1702 The Daily Courant vb. olmuştur. 18 yüzyılda Fransız

ve Amerikan devrimleri, ekonomik ve toplumsal alandaki değişimin süreci olmuşlardır. 19 yüzyılda iletişim sorunlarının çözümü için birçok icatta bulunulmuştur. Özellikle haberin daha hızlı yayılması ve daha fazla sayıda ulaştırılması için bu icatlar habercilikte hızlı bir şekilde yer edinmiştir. Çağdaş gazetecilik modeli bu yüzyılda ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Endüstri Devrimi ile birlikte iş ve işçi hakları gibi yaşanan gelişmelerle birlikte insanların refah düzeylerindeki artış ve kendilerine ayırdıkları zamanın daha kaliteli hale gelmesi okuryazarlık seviyesinin de hızla yükselmesinde etkili olmuştur. Artık insanların boş zamanları ve harcayacak paraları bulunmaktadır.

Gazeteler buna yönelik eğlence, karikatür, spor vb. öğelere değer vermeye başlamıştır. Kâğıt fiyatlarının düşmesi ile birlikte gazeteler de fiyat politikalarını gözden geçirmek durumunda kalmışlardır. Fiyatlardaki bu aşağı yönlü değişiklik tirajı yükseltmiş, dolayısıyla daha çok kişi tarafından okunulması sağlanmıştır. Bunun sonucunda reklam gelirleri artmaya başlamıştır. *“Reklam gelirleri, tüm gelirler içinde 1880’ e geldiğinde 1/2’sini, 1910’a geldiğinde 2/3’ünü oluşturuyordu. 2000’lere geldiğinde ise % 80’e ulaşmıştı”* (Picard, 2002, s.114).

20. yüzyılda modern gazetecilik teknolojik alanda da kendini topluma kabul ettirmiş ve radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarından birisi haline gelmiştir. İlerleyen zamanlarda ise özellikle bilgisayarın gazetelerin hazırlanmasında dizgi ve baskı aşamalarında kullanılmaya başlaması ile birlikte görsel yönden gelişimi hızlandırmıştır. Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte 21. yüzyılda gazete ve gazetecilik tartışılır olmuştur. Bunun yanı sıra haberi oluşturan yazıların ve görsellerin internet ortamına taşınması basılı yayıncılıktaki tirajları da düşürmüştür.

Gazeteyi Oluşturan Temel Öğeler

Gazeteyi oluşturan temel öğeler içerisinde başlık, klişe başlık, mizanpaj biçimleri, uzun yazı ve yatay mizanpaj, uzun yazı ve dikey mizanpaj, uzun yazı ve alt başlık veya spotlar, yazı karakteri, resim altları ve imzalar, genel görüntü, gruplandırma, planlama, grafik kullanımı, boşlukların etkili kullanımı, boşlukla çerçeveleme, boşlukla bloklama, paket haberler, tek haber veya resimlerde paketleme, iç sayfalar, iç sayfa düzeni, iç sayfa düzeninde alternatifler, ilan tasarımı, ilan mizanpajında düzeni, seksiyonlar, olay sayfaları, foto haber veya resim sayfaları sıralanabilir.

Modüler Sayfa Düzeni

“Modül kavramı, kendi içinde bağımsız bütünselliği ve işlevi olan, ancak kendisi gibi birimlerle bir araya geldiğinde onlarla uyum sağlayıp, işlevi farklı tanımlanmış bir başka bütünün parçası haline gelebilen unsurları tanımlamak için kullanılmaktadır” (Bıyık, 2007, s.198). *“Modüler sistem haber ve haber gruplarının, sayfa üzerine dikdörtgenler ve kareler şeklinde yerleştirilmesidir. 1960’larda İngiliz Sunday Times gazetesinde Robert Harling ve Herrold Evans tarafından atılmıştır”* (Şeker, 2004, s.20).

Avrupa ve Amerika’da birçok gazete bu anlayışta sayfa düzenlerini oluşturmaktadır. Amaç okuyucunun zorlanmadan haberleri görmesi ve okumasıdır. Modüler sayfa düzeninin temel özellikleri şöyle sıralanabilir: Sade, anlaşılır, yazı ağırlıklı, birçok sayfa kalabalık metinlerden oluşmaktadır. Başlıkta punto artırılabilir gibi metinlerde ise daha küçük punto kullanılmalıdır. Başlıklarda serifli font kullanımı tercih edilmektedir. Sayfada bir de vurucu fotoğraf yer almaktadır. Bu görsel büyük boyutlarda kullanılarak haberin etkileyici olması sağlanmaktadır. Zeminlerde ise renk kullanımına pek rastlanmamakla birlikte beyaz alanlara önem verilir.

Resim 1: Modüler Sayfa Düzeni

Bulvar Tipi Sayfa Düzeni

“Bu tip gazeteler 20. yüzyılın başlarında İngiltere’de ortaya çıkmaya başlamıştır. Sayfa düzeni ve ebatlarıyla diğer ciddi gazetelerden oldukça farklıdır. Ucuza satılan ve sansasyonel içeriğe önem veren bu gazetelere örnek olarak, Daily Express, New York Post, Daily News gazeteleri verilebilir” (Tunçel, 2008, s.40-41). “Büyük ve kalın harfli başlıkların kullanılması haber metinlerinin olabildiğince kısa tutulması ciddi gazetelerde kullanılmayan fontlara, fotoğraf ve karikatürlere yer verilmesi, normal gazete ebatlarından küçük olarak basılması bulvar tipi gazetelerin en önemli özellikleridir” (Şeker,2004, s.22)

Bulvar tipi gazetelerin temel özellikleri şöyle sıralanabilir: çok büyük ebatlı fotoğraflar kullanılır, başlıklar büyük puntodur, tabloid boyutundadır, çizgi, kontur ve çerçeve sık kullanılır, beyaz alana önem vermez, metin yoğunluğu az olur, çoğu alana renkli zemin atılır. Fotoğraf üstü başlık ve yazı çok sık kullanılır, dekupe edilmiş görseller ve renk ön sayfada çokça kullanılmaktadırlar.

Resim 2: Bulvar Tipi Sayfa Düzeni

Vitrin Tipi Sayfa Düzeni

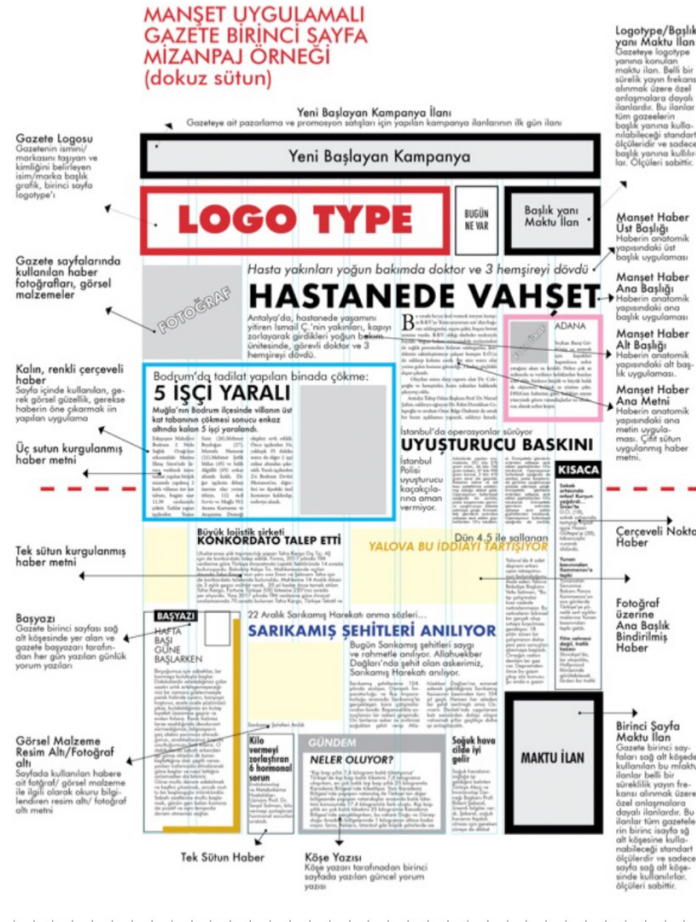
“Birinci sayfadan iç sayfalara haberin anonslandığı sayfa düzenine vitrin sayfa düzeni denmektedir. Vitrin sayfa düzeninde haberler spot halinde sunulurken, ana sayfada çok fazla haber ve başlığa yer verilmektedir. Amaç, iç sayfalarda aktarılan önemli haberleri okuyucuya birinci sayfadan duyurmaktır” (Bıyık, 2007, s.188).

Bu sayfa tipinde mizanpaj ana sayfası *“içindekiler sayfası gibi kullanılmaktadır. Genellikle fotoğraf ve başlıklarla iç sayfalardaki haberlerin duyurusu yapılır. İlk sayfada haber metnine yer verilmez. İlk sayfada verilen metinler olabildiğince kısadır; haberin tanıtıcı metni görünüşü vermektedir”* (Somuncu, 2016, s.796). Günümüze yakın olan bu tasarım Türkiye’ye özgü mizanpaj diye nitelendirilen vitrin sayfa düzeninin temel özellikleri şunlardır: fazlasıyla fotoğraf olması, fazlasıyla başlık kullanılması, tasarımda belirli bir şablon olmaması, habere göre şablonun değişmesi, büyük bold (kalın) başlıkların çok yer alması şeklindedir. Vitrin tipi sayfa düzeninde ayrıca renkli zeminler oldukça fazla kullanılır, haberleri gruplandırılmaz, haberleri ayırmak için kalın ve renkli çizgi kullanılmaktan kaçınılmaz, genellikle fotoğraf üzerine başlık kullanılır, bazen fotoğraf üzeri metinde kullanılır, ana sayfa dolana kadar haber ve fotoğraf olur, ana sayfa içindekiler sayfası gibidir, bol bol dekupe yapılmış fotoğraflar kullanılmaktadır.

Resim 3: Bulvar Tipi Sayfa Düzeni

Manşet Uygulamalı Gazete Birinci Sayfa

Şema 1: Manşet Uygulamalı Birinci Sayfa Mizanpaj Örneği

Yukarıda belirtilen Modüler Sayfa Düzeni, Bulvar Tipi Sayfa Düzeni, Vitrin Tipi Sayfa Düzeni içerisinde yer alan bilgiler de göz önünde bulundurulduğunda manşet uygulamalı bir gazetenin birinci sayfasının mizanpajı yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi olabilmektedir. Bu tarz sayfa tasarımına sahip bir gazetede; gazetenin logosu sol üst kısımda bulunabilmektedir. Logonun hemen yanında ise başlık yanı "Maktu İlan" yer alabilmektedir. Böylece logo için belirlenen alandan sonraki boşluk değerlendirilmiş olmaktadır. Logo ve "Maktu İlanın" üzerinde ise gazetenin başlatmış olduğu bir kampanya yer alabilmektedir. Logonun hemen altında ufak bir haber fotoğrafı bulunmaktadır. Yanında ise sırasıyla "Manşet Haber Üst Başlığı", altında "Manşet Haber Ana Başlığı" ve "Manşet Haber Alt Başlığı" yer almaktadır. Sonrasında ise "Manşet Haber Ana Metni" bulunabilmektedir.

Altta yer alan başka bir haberin sunumunda ise diğer haberlerden ayırmak için renkli çerçeve kullanılmaktadır. Bu çerçevenin içinde ise yine "Manşet Haber Üst Başlığı", altında "Manşet Haber Ana Başlığı" ve "Manşet Haber Alt Başlığı" yer almaktadır. "Manşet Haber Ana Metni" ise üç sütun olarak verilmektedir. Yine bu çerçevenin içinde görsel kullanımı için alan ayrılmıştır. Bu çerçevenin altına doğru olan alanda ise gazetenin de katlama yeri gelmektedir ve kırmızı kesik çizgiyle gösterilmiştir.

Gazetenin katlanmış olan alanının altında ise tek sütun kurgulanmış haber metni bulunmaktadır. Hemen yanında ise “Fotoğraf Üzerine Ana Başlık Bindirilmiş Haber” gelmektedir. Bu alanın yanında ise “Çerçevesiz Nokta Haber Alanı” bulunmaktadır. Gazetenin alt bölümünde ise sol tarafta “Başyazı” bulunmaktadır ve diğer haberlerden ayrılabilmesi için belli bir kalınlığa sahip renkli bir çizgiyle ayrılmıştır. Yan tarafında ise “Manşet Haber Üst Başlığı”, altında “Manşet Haber Ana Başlığı” bulunmaktadır. “Manşet Haber Ana Başlığının” yanında “Görsel Malzeme ve Fotoğraf Altı Yazısı” bulunmaktadır. Görselin yanında ise “Manşet Haber Alt Başlığı” bulunmaktadır. Altında ise iki sütunda “Manşet Haber Ana Metni” verilmiştir. Buranın altında ise ince çizgiyle çerçevelenmiş “Tek Sütun Haber”, yanında renkli çerçeveyle ayrılmış “Köşe Yazısı”, yanında tekrar “Tek Sütun Haber” ve son olarak “Birinci Sayfa Maktu İlan” alanı bulunmaktadır. Genel olarak ise gazete dokuz sütunluk bir yapıya sahiptir. Belirtilen alanlar ise bu dokuz sütun temel alınarak hazırlanmıştır.

Sürmanşet Uygulamalı Gazete Birinci Sayfa

Şema 2: Sürmanşet Uygulamalı Birinci Sayfa Mizanpaj Örneği

Yine yukarıda belirtilen Modüler Sayfa Düzeni, Bulvar Tipi Sayfa Düzeni, Vitrin Tipi Sayfa Düzeni içerisinde yer alan bilgiler de göz önünde bulundurulduğunda sürmanşet uygulamalı bir gazetenin birinci sayfasının mizanpajı görüldüğü gibi olabilmektedir. Bu tarz sayfa tasarımına sahip bir gazetede; gazetenin logosu sayfanın tam katlanma kısmının başlangıcında bulunabilmektedir. Logonun hemen yanında ise “Başlık Yanı Maktu İlan” yer alabilmektedir. Böylece logo için belirlenen alandan sonraki

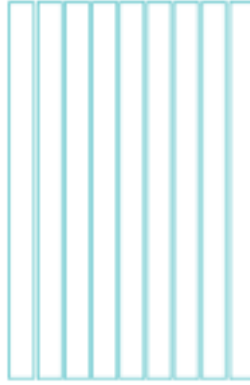
boşluk değerlendirilmiş olmaktadır. Sayfanın en üstünde gazetenin Yeni başlayan bir kampanyası için bir alan bulunabilmektedir. Hemen altında ufak bir haber fotoğrafı bulunmaktadır. Yanında ise sırasıyla “Manşet Haber Üst Başlığı,” altında “Manşet Haber Ana Başlığı” ve “Manşet Haber Alt Başlığı” yer almaktadır. Sonrasında ise “Manşet Haber Ana Metni” bulunabilmektedir.

Şema 2’de yer alan başka bir haberin sunumunda ise diğer haberlerden ayırmak için turkuaz renkli çerçeve kullanılmaktadır. Bu çerçevenin içinde ise yine “Manşet Haber Üst Başlığı”, altında “Manşet Haber Ana Başlığı” ve “Manşet Haber Alt Başlığı” yer almaktadır. Manşet Haber Ana Metni ise üç sütun olarak verilmektedir. Yine bu çerçevenin içinde görsel kullanımı için alan ayrılmıştır. Kullanılacak olan görsel malzemenin hemen altında ise “Fotoğraf Altı” yazısı bulunmaktadır. Bu çerçeveli alanın hemen yanında ve daha küçük olarak “Manşet Haber Üst Başlığı”, altında “Manşet Haber Ana Başlığı” kullanılmıştır. Hemen altında ise dört sütunluk bir alana bölüldüğü görülmektedir. Bu sütunlardan biri “Manşet Haber Alt Başlığı” olarak, iki sütun “Manşet Haber Ana Metni” olarak ve son sütun ise görsel kullanımı için alan ayrılmıştır. Gazetenin en üstünden logonun en üstüne kadar olan alan sürmanşet uygulamalı sayfada yer alan sürmanşet haberler olarak belirlenmektedir.

Gazetenin katlanmış olan alanının altında ise tek sütun kurgulanmış haber metni bulunmaktadır. Hemen yanında ise “Fotoğraf Üzerine Ana Başlık Bindirilmiş Haber” gelmektedir. Bu alanın yanında ise “Çerçevesiz Nokta Haber Alanı” bulunmaktadır. Gazetenin alt bölümünde ise sol tarafta “Başyazı” bulunmaktadır ve diğer haberlerden ayrılabilmesi için belli bir kalınlığa sahip renkli bir çizgiyle ayrılmıştır. Yan tarafında ise “Görsel Kullanım” alanı ve hemen altında fotoğraf alt yazısı bulunmaktadır. Görselin yanında ise “Manşet Haber Üst Başlığı”, altında “Manşet Haber Ana Başlığı” bulunmaktadır. “Manşet Haber Ana Başlığının” altında iki sütun halinde “Manşet Haber Ana Metni” verilmiştir. Buranın altında ise ince çizgiyle çerçevesiz “Tek Sütun Haber”, yanında renkli çerçeveyle ayrılmış “Köşe Yazısı”, yanında tekrar “Tek Sütun Haber” ve son olarak “Birinci Sayfa Maktu İlan” alanı bulunmaktadır. Genel olarak ise gazete dokuz sütunluk bir yapıya sahiptir. Belirtilen alanlar ise bu dokuz sütun temel alınarak hazırlanmıştır.

Gazete Mizanpajını Oluşturan Sütun ve Santim Ölçüleri

Masaüstü yayıncılıkta basılı bir materyalin üretimine başlamanın ilk ve önemli aşaması sayfa tasarımıdır. Günlük gazete sayfa tasarımcıları, hazırladıkları gazetenin her sayfası için sayfa düzenleme planı olarak bir gazete sayfası 1/1 boyutundaki milimetrik zeminli ve sayfa sütun kurgusunu gösteren 9 sütunluk plan kâğıdını kullanır. Kullanılan bu plan kâğıtları 1/1 boyutunda olduğu gibi 1/50 boyutunda da olabilir.

Şema 3: 9 Sütun Günlük Gazete Tam Sayfa Planı

Büyük gazetelerin sayfa yüksekliği, genel olarak boyu (height) 52.5 santimetre ve eni (width) 34.4 santimetredir. Bu ölçü yatayda dokuz sütuna bölünmektedir. Gazete sütun ölçüleri ise şu şekildedir: 1 sütun, 31 milimetre, 2 sütun, 65 milimetre, 3 sütun, 100 milimetre, 4 sütun, 135 milimetre, 5 sütun, 170 milimetre, 6 sütun, 205 milimetre, 7 sütun, 240 milimetre, 8 sütun, 275 milimetre, 9 sütun, 310 milimetre'dir. Bazı farklı kutu ölçüsüne sahip gazeteler ise, 16 kutu ölçüsü, 29,5x47,5 santimetre (Tam Sayfa) 9 kutu ölçüsü, 22 cmx35,5 santimetre (Page killer), 6 kutu ölçüsü, 14,5x35,5 santimetre, 4 kutu ölçüsü, 7x47,5 santimetre kullanılmaktadırlar.

Resim 4: Kutu Ölçüleri

İnternet Gazeteciliği

İlk dijital gazete televizyonlarda kullandığımız 1972 yılında CEFAX isimli bir sistem ile Teleteks servisi vermeye başlamıştır. Bunu 1980 yılında bugün bile birçok yazılıma imza atan ORACLE firması, Oracle teleteks sistemine reklam almaya başlamış, 1990 yılında ise TRT tarafından ilk kez 3 Aralık 1990 tarihinde teleteks yayını uygulama sokmuştur.

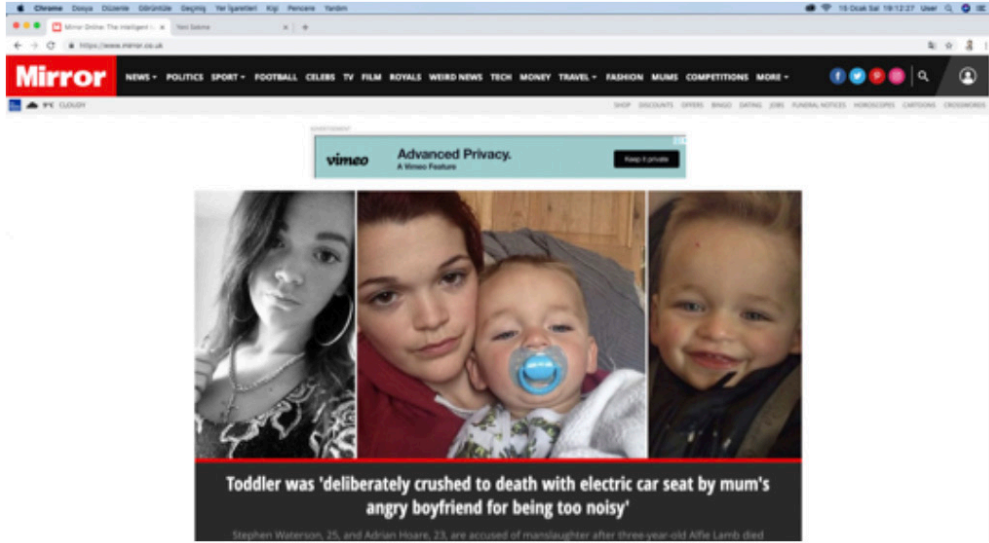
Resim 5: Cefax Sistemi Teletekst Yayını Görüntüsü

1990'lı yıllarda internetin ortaya çıkmasıyla birlikte dijital alanda birçok yenilikler olmuştur. İlk başta gelişen web tasarımı daha sonraları gelişerek diğer alanları kapsamı içine almıştır. Bu kapsamda teknolojiye direnen firmalar birer birer ortadan kaybolmuş ve gündemini yitirmiştir. Yeni teknolojileri takip eden ve iyi kullanan firmalar daha popüler olmuşlardır.

Her konuda danıştığımız sonsuz bir kaynak olan internet, her an kullanıma hazır arşiv gibidir. İnternetin imkânları geliştikçe haber ve görsel aktarımı daha hızlı ve kolay olmuştur. Kısa süre içinde gazete teknolojisine ve sayfa düzenine olumlu etkileri olmuştur. Gazetelere internet yoluyla ulaşmak okuyucularına pek çok kolaylık sağlayabilmektedir.

“İnternet gazeteciliğinin ilk örneklerinin belirdiği yıllarda daha konu ülkemiz açısından çok yeniiken The European Gazetesi'nde çıkan bir yorumda şu satırlara yer verilmiştir: Yayımcılar bugüne kadar internet olanağını, kâğıda basılı yayınlarını sürdürürebilmek için bir yan uğraş ve destek olarak görüyorlardı. Ama gelecekte elektronik yayıncılığın çok daha yaygınlaşacağına kesin gözüyle bakılıyordu. Özellikle kâğıt fiyatlarının ve baskı maliyetlerinin artması, birçok yayımcıyı kâğıdı tamamen terk ederek elektronik yayına geçmeye zorluyor” (Yedig, İstanbul, s.30).

1995 yılında Amerika'da sekiz büyük gazete dijital yayına geçmiştir. Bunlardan bazıları The Washington Post, New York Times, Daily Mirror, Herald Tribune'dir.

Resim 6: Daily Mirror Gazetesi İnternet Sayfası

Günümüzde internet hem televizyonun hem de yazılı basının önüne geçmiştir. İnternet gazetesi, yazılı basınından daha çok tercih edilmekte ve pazar payı yazılı basına göre daha çok tercih edilmektedir.

Dijital gazetecilik ilk çıktığı yıllarda ülkemizde birçok gazete yazılı versiyonlarını internet ortamına aktarmayı tercih etmemişlerdir. Bunu bilerek yapmanın ötesinde o günün şartlarının yeterince içeriksel deneyim ve teknik imkânların eksikliğinin zorlamasından kaynaklanmıştır. Önce geleneksel hazırladıkları gazeteleri internete aktarmış, sonra internet gazetelerini özgün bir şekilde hazırlamış, daha sonra iletişimi tek yönlü yapmak yerine interaktif olarak okurların denetlemesine açık bir şekilde tasarlamışlardır.

Resim 7: Radikal Gazetesi 21 Haziran 2014 Dijitale Geçiş

Günümüzde ise internet gazeteciliği sayesinde, bilgi toplama, dünyanın her yerinden erişim, interaktivite (etkileşimlilik), multimedya araçları ile haberin daha etkili sunulması, hızlı habercilik anlayışı, arşivden toplama olanağı, çoğu gazetenin ücretsiz erişime olanak sağlaması, çoklu sayfa ve yer sınırının olmaması avantajlarını da yanında getirmiştir. Geçmiş dönemde işini kaybeden birçok sayfa tasarımcısı artık dijital habercilikte görev almaktadır.

Sonuç

Grafik Tasarımcıların çalışma alanlarının arasında gazeteler de yer almaktadır. Gazetelerin özellikle tasarım anlamında ne kadar basit bir yapıya sahip olduğu düşünülse de, gazete tasarımında dikkat edilmesi gereken çok önemli hususlar yer almaktadır. Tasarımlarda kullanılan sayfa düzenleri okuyucuda bir karşılık bulmalıdır ve bu sorun da tasarımcıda bir kaygı oluşturmaktadır. Birçok haberin ve görselin yer aldığı bu tasarım probleminin de başını okunurluk kaygısı çekmektedir. Bu kaygıyı geçersiz kılmak için sütun ölçüleri, görsellerin boyutları, tercih edilen font ve puntolar vb. hiyerarşiye ve okuyucu algısına doğrudan etki eden bütün tasarım elemanlarının en etkin şekilde kullanılması gerekmektedir.

Günümüzde gazeteler kısmen basılı ve genellikle de online mecrada hizmet vermektedir. Basılı olarak yayın hayatına devam eden gazetelerin ana sayfa tasarımlarında logo sayfanın sol üst kısmına veya katlanma kısmının başlangıcında bitecek şekilde konumlandırılmalıdır. Böylece birçok gazete yan yana dizildiğinde logo görünür olacaktır. Logonun katlanma yerine denk gelmesi ise hem kurumsallığa olumsuz etki edecek hem de görünürlüğü düşürecektir.

Önemli konulardaki bilgilerin doğru bir şekilde okuyucuya iletilmesi amaçlanmalıdır. Bu yüzden Üst Başlık, Ana Başlık ve Alt Başlık gibi unsurlar aynı punto büyüklüğünde verilmemeli, kalınlıkları aynı font ailesinin üyelerinden seçilmelidir. Böylece hiyerarşi etkili bir şekilde kullanılarak bilgi akışı sıralı bir şekilde sağlanmalıdır. Aynı zamanda önem derecesini vurgulamak için kutu içine alma, çizgiyle ayırma veya zemin rengi vererek ayırıştırma gibi temel tasarım unsurlarının kullanılması da daha iyi sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Gazete iç sayfalarında, sütun kullanımı metinlerle görsellerin bir bütün olarak gözükmelerini de sağlayarak daha doğru tasarımlar yapılmasını sağlayacak ve gazetede yer alan haberleri karmaşadan koruyacaktır. Sütun kullanımı boşluğu da beraberinde getirecektir. Boşluk bir tasarım elemanı olduğundan negatif-pozitif alan oluşturacak ve okunurluğu artıracaktır. Okuyucular günümüzde okumuş oldukları haberlerle ilgili yorum yapma ihtiyacı hissetmektedirler. Bu da interaktifliğin ön plana çıktığı gerçeğini bizlere göstermektedir. Fakat basılı yayınlar bunu sağlayamamaktadır.

Teknolojik gelişmelerle birlikte basılı gazete tirajları düşmüş, online mecraya geçiş bir zorunluluk haline almıştır. Bu zorunlulukta okuyucuların haber altına yorum yapabilmesi, başka okurlarla aynı haber üzerinde tartışma yapabilmesi, yapılan bir yorumu beğenmesi ya da beğenmemesi gibi etkenler de etkili olmuştur. Bu interaktif katılım online gazetelere de ilgiyi artırmıştır. Bunun yanında haberin arşivlenmesi ve paylaşılması unsurları da oldukça büyük yenilikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Online mecra hareketli görsel kullanımı, aynı haberle ilgili birden çok fotoğraf veya video paylaşımı gibi daha fazla özgürlük getirmektedir.

Yine teknolojik gelişmelerle birlikte, önümüzdeki süreçlerde internet gazeteciliğinin yerini hologramların alacağı düşünülebilir. Dolayısıyla gazete okurları sadece haberi okumak yerine, haberin içinde yer alabileceklerdir. Bu gelişmeler ise tasarıma çözülmesi gereken yeni problemler getireceği gibi yeni bakış açıları da kazandıracaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- Becer, E. (2013). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Özbay, (2007). Cahit, *Haberden Yayına Gazetecilik*, 1.Basım, İstanbul: Der Yayınları
- Picard, R. G. (2002). *The Economics and Financing of Media Companies*. New York: Fordham University Press
- Seçim F. (1996). *Halkla İlişkilerde Basım ve Yayımların Teknikleri*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir
- Seçim F. (1996). *Sayfa Tasarımı (Yayımlanmamış Ders Notları)*, Anadolu Üniversitesi İBF, Eskişehir
- Şeker, M. (2004). *Sayfa Düzeni*, 1. Basım, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları
- Tokgöz, O. (2006). *Temel Gazetecilik*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- Uçar, T. F. (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*, 5. Basım, İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayınları
- Yedig, S. ve Akman, H. (2001). *İnternet Çağında Gazetecilik*, İstanbul, Metis Yayınları

Makaleler

- Somuncu, B. (2016). Adana Yerel Gazetelerinin Gazete Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 46, s.792-808.
- Sucu, M. (2005). Sayfa Düzeni, *Gazetecilik ve Habercilik*, 2, s. 183-195.

Tezler

- Bıyık, A. (2007). *Yazılı Basında Görsel Unsurların Haber Dizaynındaki Önemi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Halkla İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- Tunçel, O. (2008). *Ulusal Gazetelerin Haber Tasarım Cemiyeti (Society For News Design) Ölçütleriyle Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı,

Gazeteler

- Daily Express 27/08/2014 tarihli
- New York Post 15/04/2016 tarihli
- Radikal Gazetesi 12/01/2013 tarihli
- TheGuardian 04/11/2018 tarihli

İnternet Kaynakçası

- Tarihin, Dünyada Çıkan İlk Gazete, [Blog Yazısı], Erişim adresi <http://tarihin.com/basin-ve-gazetecilik-tarihi/dunyada-ilk-cikan-gazete.html>, Erişim Tarihi 17.01.2019
- <http://gazeteler.erenet.net/radikal-gazetesi.html>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.

- <https://www.joe.co.uk/sport/the-simple-joy-of-following>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- <https://kelimeler.net/Sütun-kelimesinin-anlami-nedir>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- <https://reklamajansi.com.tr/gazete-sutun-santim-olculeri/>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- <http://www.messagetoeagle.com/acta-diurna-worlds-first-newspaper-appeared-in-131-b-c/>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- <https://www.mirror.co.uk>, Erişim Tarihi: 15.01.2019.
- <https://pammy658.wordpress.com/2017/07/23/pre-industrial-age/>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- <http://www.wikizero.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvVWx1c18oZ2F6ZXRIKQ>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.
- <http://www.wikizero.net/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvQmlsZ2lzYXlhcml9rYWzEsWJhX3BvemxhbmTEsXJtYV8oQ1RQKQ>, Erişim Tarihi: 17.01.2019.

Görsel Kaynakça

- Fotoğraf 1:** <https://pammy658.wordpress.com/2017/07/23/pre-industrial-age/>
- Resim 1:** UK_London_TheGuardian 4/11/2018 ve Radikal Gazetesi (12/01/2013).
- Resim 2:** New York Post 15 Nisan 2016, Daily Express (27 Ağustos 2014).
- Resim 3:** New York Post 15 Nisan 2016, Daily Express (27 Ağustos 2014).
- Şema 1:** Özgün Tasarım
- Şema 2:** Özgün Tasarım
- Şema 3:** Özgün Tasarım
- Resim 4:** <https://reklamajansi.com.tr/gazete-sutun-santim-olculeri/>
- Resim 5:** <https://www.joe.co.uk/sport/the-simple-joy-of-following-football-on-teletext-will-never-be-replicated-156873>
- Resim 6:** <https://www.mirror.co.uk> (15.01.2019).
- Resim 7:** <http://gazeteler.erenet.net/radikal-gazetesi.html>